

1 Ali se moram obrniti na redno civilno sodišče ali na specializirano sodišče (na primer delovno sodišče)?

V Republiki Sloveniji so v civilnih sporih na prvi stopnji pristojna o zahtevkih odločati okrajna in okrožna sodišča. Ta so pristojna odločati o vseh tipičnih civilnopравниh vprašanjih in sporih (odškodninskih, stvarnopравниh, družinskih, itd.). Razmejitev v pristojnosti med okrajnimi in okrožnimi sodišči je obravnavana v nadaljevanju.

Nasprotno je v gospodarskih zadevah na prvi stopnji pristojno odločati in soditi v zadevah le okrožno sodišče. Za gospodarske spore gre v primerih, v katerih je vsaka od pravnih strank gospodarska družba, zavod (vključno javni zavod), zadruga, država ali samoupravna lokalna skupnost. Za gospodarske spore pa se štejejo tudi spori iz medsebojnih pravnih razmerij samostojnih podjetnikov posameznikov, izvirajočih iz njihove pridobitne dejavnosti in gospodarsko družbo, zavodom (vključno javni zavod), zadrugo, državo ali samoupravno lokalno skupnostjo.

Pristojnost soditi v delovnopравниh sporih je zakon kljub temu, da gre po vsebini za civilnopravne spore, podelil delovnim in socialnim sodiščem.

Delovnopravni spori se tičejo odnosov med delavcem in delodajalcem, ki pomenijo kršitev pravic in obveznosti iz delovnega razmerja. Delovna sodišča so pristojna odločati o individualnih delovnih sporih (spori iz delovnega razmerja, spori o premoženjskih pravicah iz delovnega razmerja), kolektivnih delovnih sporih (gre za spore, v katerih je po navadi ena od strank sindikat oziroma druga institucionalizirana oblika, ki predstavlja delavce), sporih v zvezi s vprašanji zakonitosti stavke ter v sporih v zvezi s pravicami delavcev do sodelovanja pri upravljanju gospodarskih družb, ki so jim podeljene po slovenskem pravu.

Socialno sodišče odloča o pravicah iz invalidskega in pokojninskega zavarovanja, zdravstvenega zavarovanja, zavarovanja za primer brezposelnosti ter o pravi do družinskih in socialnih prejemkov.

Ker se vprašanje pristojnosti pojavi šele tedaj, ko je tožba oziroma tožbeni zahtevek vložen na sodišče (sodišče pred začetkom sojenja oziroma odločanja o zadevi najprej presodi, ali je za sojenje sploh pristojno), se je zaradi tega, da se zadeva ne bi preveč zavlekla, priporočljivo posvetovati z odvetnikom.

Sodišče mora namreč ves čas postopka po uradni dolžnosti paziti na svojo pristojnost ter paziti, ali ni morebiti v zadevi pristojen kakšen drug organ (npr. upravni organ). V takšnem primeru mora sodišče tožbeni zahtevek tožnika zavreči. To pomeni nepotrebno izgubo časa in povečanje stroškov stranke.

Informacije glede organiziranosti, sedežev in pristojnosti sodišč lahko zainteresirane osebe pridobijo tudi na uradni spletni strani Vrhovnega sodišča

Republike Slovenije na naslovu: <http://www.sodisce.si/>

2 Kako lahko izvem, na katero sodišče naj se obrnem, kadar so pristojna redna civilna sodišča (tj. sodišča, ki so pristojna za take zadeve)?

Tožbo je mogoče vložiti na kateremkoli sodišču v Republiki Sloveniji, pri čemer mora vlagatelj paziti na pravila o stvarni (vprašanje, katero sodišče je pristojno vsebinsko odločati o zadevi) in krajevni pristojnosti sodišč. Osnovni podatki z naslovi vseh okrajnih in okrožnih sodišč v Republiki Sloveniji so dosegljivi na spletni strani Vrhovnega sodišča Republike Slovenije na naslovu: <http://www.sodisce.si/>

Stvarna pristojnost na prvi stopnji oziroma možnost, da sodišče sploh lahko odloča o konkretnem zahtevku zainteresirane stranke, se v Republiki Sloveniji deli med okrajna in okrožna sodišča. Pri odločanju, katero izmed njiju bo odločalo o zadevi, sta odločilna dva kriterija: vrednost zahtevka (spornega predmeta) in pravni temelj spornega razmerja (vsebina in predmet spora).

Pri tem velja splošna ocena, da naj bi okrožna sodišča odločala v sporih, ki imajo za stranke večji pomen, ker gre za večjo vrednost spornega predmeta in so spori za stranke življenjsko pomembnejši, ali pa so v pravnem pogledu zahtevnejši, ker sodišča pri sojenju uporabljajo nekatere zakone, ki obravnavajo zahtevno in občutljivo pravno problematiko (npr. razveze zakonske zveze, preživljanje otrok, ...).

Višja sodišča splošne pristojnosti, ki so v Sloveniji skupno štiri, sodijo na drugi stopnji in tožbe pri njih neposredno ni mogoče vložiti. Višja sodišča sodijo o pritožbah zoper odločitve okrajnih in okrožnih sodišč. Prav tako odločajo tudi v sporih o pristojnosti med okrajnimi in okrožnimi sodišči s svojega območja. Vrhovno sodišče Republike Slovenije je pristojno odločati o pritožbah zoper sodbe višjih sodišč, predvsem pa za odločanje o reviziji in zahtevi za varstvo zakonitosti. V primeru vložitve izrednih pravnih sredstev, mora zainteresirana stranka obvezno poiskati pomoč odvetnika, saj lahko le odvetnik opravlja pravno veljavna procesna dejanja pred vrhovnim sodiščem.

2.1 Ali obstaja razlika med nižjimi in višjimi rednimi civilnimi sodišči (npr. okrožna sodišča kot nižja sodišča in regionalna sodišča kot višja sodišča) in če je tako, katero sodišče je pristojno za mojo zadevo?

Kot je že bilo predstavljeno v prejšnji točki, je pristojnost soditi na prvi stopnji porazdeljena med okrajna in okrožna sodišča, vendar pa ti dve sodišči nista v razmerju podrejenosti in nadrejenosti. Pristojnost enega ali drugega sodišča je določena v zakonu, kljub temu pa velja, da okrožna sodišča pretežno sodijo dejansko in pravno zahtevnejše zadeve.

Zakon o pravdnem postopku (ZPP) določa, da so okrajna sodišča (skupno jih je v Republiki Sloveniji 44) pristojna odločati v naslednjih zadevah:

premoženjskopравниh zahtevkih, če vrednost spornega predmeta ne presega 20.000,00 € ;

v sporih zaradi motenja posesti;

v sporih o služnostih in realnih bremenih;

v sporih iz najemnih in zakupnih razmerij.

Okrajna sodišča opravljajo tudi zadeve pravne pomoči, za katere ni po zakonu pristojno drugo sodišče, ter druge zadeve, ki jih določa zakon.

Okrožna sodišča (skupno jih je v Republiki Sloveniji 11) so pristojna odločati v naslednjih zadevah:

premoženjskopравниh zahtevkih, če vrednost spornega predmeta presega 20.000.00 € ;

v sporih o ugotovitvi ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva;

v zakonskih sporih;

v sporih o zakonitem preživljanju;

v sporih o varstvu in vzgoji otrok;

v sporih o stikih otrok s starši in drugimi osebami, kadar se rešujejo skupaj s spori o varstvu in vzgoji otrok

v sporih iz avtorske pravice in sporih, ki se nanašajo na varstvo ali uporabo izumov in znakov razlikovanja ali pravico do uporabe firme ter v sporih v zvezi z varstvom konkurence;

v gospodarskih sporih;

v sporih, ki nastanejo v zvezi s stečajnim postopkom.

Za odločanje o pravicah intelektualne lastnine je na prvi stopnji izključno krajevno pristojno Okrožno sodišče v Ljubljani. Okrožna sodišča so pristojna v zadevah mednarodne pravne pomoči ter zadevah pravne pomoči pri odločanju o priznanju tujih sodnih odločb in opravljajo tudi druge zadeve, ki jih določa zakon.

2.2 Krajevna pristojnost (je sodišče v mestu A ali mestu B pristojno za mojo zadevo?)

Načeloma je mogoče tožbo vložiti pri kateremkoli od prvostopenjskih sodišč v Republiki Sloveniji, ki so bila predstavljena v zgornjih točkah. Sodišče, pri katerem je zainteresirana oseba vložila zahtevek, se mora pred začetkom sojenja prepričati o svoji pristojnosti. V kolikor ugotovi, da je v konkretni zadevi krajevno nepristojno, se lahko razglasi za nepristojno in odstopi zadevo drugemu sodišču, vendar le v primeru, ko na nepristojnost opozori nasprotna stranka in obvezno, kadar je drugo sodišče izključno krajevno pristojno za sojenje. Kljub temu veljajo pri določanju krajevne pristojnosti sodišč nekatera splošna pravila, ki jih je vredno upoštevati zaradi ekonomičnosti in čim hitrejšega zaključka postopka.

ZPP pozna pravilo splošne in posebnih krajevnih pristojnosti. Ta se določa glede na subjekt in predmet spora. Podrobnosti so prikazane v naslednjih točkah.

2.2.1 Splošno pravilo krajevne pristojnosti

To določa, da je potrebno v primeru, ko se tožba vložijo proti fizični ali pravno osebi, le to vložiti pri tistem sodišču, na območju katerega ima toženec stalno prebivališče oziroma na območju katerega ima pravna oseba svoj sedež. Če gre za postopek zoper tujo fizično ali pravno osebo, je splošno krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega je v Republiki Sloveniji njegovo prebivališče oziroma kjer ima taka pravna oseba svojo podružnico.

2.2.2 Izjeme od splošnega pravila

ZPP v določenih primerih zainteresiranim strankam daje možnost, da vložijo tožbo pri drugem sodišču in ne pri tistem, za katerega velja pravilo splošne pristojnosti. V posebej določenih primerih (glede na poseben predmet ali vsebino spora) pa stranka lahko tožbo vložijo le pri tistem sodišču, ki je edino pristojno odločati v taki zadevi (v takem primeru govorimo o izključni krajevni pristojnosti sodišča).

V kolikor tožnik tožbo vložijo pred krajevno nepristojnim sodiščem, se le to izreče za nepristojno in zadevo odstopi drugemu pristojnemu sodišču, ki bo postopek nadaljevalo, kot da bi se začel pred njim.

2.2.2.1 Kdaj lahko izbiram med sodiščem v kraju stalnega prebivališča toženca (sodišče, ki ga določa splošno pravilo) in drugimi sodišči?

Kot je že bilo povedano, sta v določenih primerih lahko krajevno pristojni dve sodišči hkrati. V takem primeru lahko zainteresirana oseba izbira, pri katerem od njih bo vložila tožbo (**izbira pristojnosti**).

Zakon o pravnem postopku take pristojnosti določa v členih od 49 do 65, zato so v nadaljevanju prikazani zgolj pomembnejši in s stališča zainteresiranih oseb življenjsko občutljivejši primeri.

V sporih iz zakonitega preživljanja je poleg sodišča splošne krajevne pristojnosti pristojno tudi sodišče, kjer ima prebivališče tožeča stranka (preživninski upravičenec). Možnost izbire sodišča je strankam dana tudi v zakonskih sporih (spori o razvezi zakonske zveze). Tu je pristojno sodišče, na območju katerega sta imela zakonca svoje zadnje skupno stalno prebivališče. V sporih o ugotavljanju ali izpodbijanju očetovstva ali materinstva je pristojno tudi sodišče, na območju katerega ima stalno oziroma začasno prebivališče otrok, ki je po slovenski zakonodaji legitimiran za vložitev take tožbe. V primeru, da je v teh sporih pristojno sodišče Republike Slovenije, zato ker ima tožeča stranka stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, je krajevno pristojno tisto sodišče, na območju katerega ima tožeča stranka stalno prebivališče. V nepogodbenih odškodninskih sporih (najpogostejši primeri so zahtevki, ki izvirajo iz prometnih nesreč) je poleg sodišča splošne krajevne pristojnosti pristojno tudi sodišče, na območju katerega je bilo storjeno škodno dejanje (npr. kraj prometne nezgode) ali sodišče, na območju katerega je nastala škodljiva posledica. V primeru nastanka škode zaradi smrti ali hude telesne poškodbe, je pristojno tudi sodišče, na območju katerega ima tožeča stranka stalno oziroma začasno prebivališče. V sporih iz pogodbenih razmerij med strankami pa je pristojno tudi sodišče, na območju katerega je določen kraj izpolnitve pogodbenih obveznosti, podobno v sporih iz menice ali čeka (sodišče plačilnega kraja).

Nadalje je izbirna pristojnost določena tudi v sporih iz potrošniških pogodbenih razmerij, v katerih je tožeča stranka potrošnik (izključno fizična oseba). V teh primerih je za sojenje poleg sodišča splošne krajevne pristojnosti pristojno tudi sodišče, na območju katerega ima potrošnik stalno oziroma začasno prebivališče. Če je v sporu iz potrošniškega pogodbenega razmerja tožeča stranka podjetje, je za sojenje krajevno pristojno sodišče, na območju katerega ima potrošnik stalno oziroma začasno prebivališče. Drugačna krajevna pristojnost je mogoča samo po dogovoru, ki ga potrošnik in podjetje skleneta po tem, ko je prišlo do spora, ali po dogovoru, ki dodatno omogoča potrošniku, da začne postopek pred drugimi sodišči. Poleg tega je v sporih iz zavarovalnih razmerij, v katerih je tožena stranka zavarovalnica, za sojenje poleg sodišča splošne krajevne pristojnosti in sodišča, na območju katerega je podružnica zavarovalnice, pristojno tudi sodišče, na območju katerega ima tožeča stranka stalno oziroma začasno prebivališče ali sedež. Zavarovalnica lahko v sporih iz zavarovalnih razmerij vložijo tožbo samo pred sodiščem, na območju katerega ima tožena stranka, ki je zavarovalec, zavarovanec ali upravičenec iz zavarovanja, stalno oziroma začasno prebivališče ali sedež. Drugačna krajevna pristojnost je mogoča samo po dogovoru, ki je sklenjen po tem, ko je prišlo do spora, ali po dogovoru, ki dodatno omogoča zavarovalcu, zavarovancu ali upravičencu iz zavarovanja, da začne postopek pred drugimi sodišči.

Ostali primeri izbirne pristojnosti so, kot povedano, določeni v ZPP.

2.2.2.2 Kdaj moram izbrati drugo sodišče namesto sodišča v kraju stalnega prebivališča toženca (sodišče, ki ga določa splošno pravilo)?

V določenih primerih zakon predpisuje posebno krajevno pristojnost in določa to sodišče kot edino pristojno, da lahko sodi v določeni zadevi. Govorimo o **izključni krajevni pristojnosti** in so naslednje:

za sojenje v sporih o stvarnih pravicah na nepremičninah, v sporih zaradi motenja posesti nepremičnin ter v sporih iz zakupa ali najema nepremičnin je izključno krajevno pristojno sodišče, na območju katerega leži nepremičnina;

za sojenje v sporih o stvarnih pravicah na ladjah oziroma letalih (ter sporih iz zakupa le-teh), je izključno krajevno pristojno sodišče, na območju katerega se vodi vpisnik, v katerega je vpisana ladja oziroma letalo;

za sojenje v sporih, ki nastanejo med sodnim ali upravnim izvršilnim postopkom oziroma zaradi njega ter sporih, ki nastanejo med stečajnim postopkom oziroma v zvezi s stečajnim postopkom, je izključno krajevno pristojno sodišče, na območju katerega je sodišče, ki vodi izvršilni oziroma stečajni postopek.

2.2.2.3 Ali lahko stranki izbereta sodišče, ki običajno ne bi bilo pristojno?

Slovenska zakonodaja omogoča strankam, da se v konkretnem primeru dogovorijo za pristojnost enega izmed prvostopenjskih sodišč (**sporazum o krajevni pristojnosti**). Z dogovorom med njima je torej mogoče spreminjati krajevno pristojnost, ki je določena v zakonu, pri čemer pa je potrebno opozoriti, da stvarne pristojnosti stranke z dogovorom ne morejo določati (ta je določena v zakonu – glej zgornja izvajanja).

Stranke se lahko sporazumejo, da jim na prvi stopnji sodi sodišče, ki sicer ne bi bilo krajevno pristojno. Osnovni pogoj, ki ga morajo stranke izpolniti je, da je tako dogovorjeno sodišče vsebinsko pristojno odločati v zadevi oziroma, da je stvarno pristojno. (glej razmejitve pristojnosti med okrajnimi in okrožnimi sodišči). Dogovor tudi ni mogoč v primeru, ko zakon določa izključno krajevno pristojnost sodišča (glej prejšnjo točko).

Sporazum med strankama mora biti sklenjen v pisni obliki in se mora nanašati na določen spor ali bodoče spore, ki bi morebiti nastali iz določenega pravnega razmerja. Listino o sporazumu mora tožnik priložiti tožbi, s katero sproži postopek pred tako dogovorjenim sodiščem. Pomembno je opozoriti, da se na sporazum o krajevni pristojnosti ni mogoče sklicevati med postopkom, to je potem, ko je tožba že vložena na sodišče in torej ta sporazum tožbi ni bil priložen.

3 Kako lahko izvem, na katero sodišče naj se obrnem, kadar so pristojna specializirana sodišča?

Slovenski pravosodni sistem na področju civilnega in gospodarskega prava ne pozna specializiranih sodišč (npr. posebnih družinskih sodišč za reševanje zakonskih sporov ali sporov med straši in otroki), saj se vsi civilni spori rešujejo na okrajnih in okrožnih sodiščih, oziroma njihovih civilnih in gospodarskih oddelkih. Sodišča imajo organizirane oddelke (civilni, družinski, gospodarski, izvršilni, nepravdni, zapuščinski). Na teh oddelkih praviloma sodijo specializirani sodniki, ki v teh sporih odločajo in izdajajo sodne odločbe.

Posebna sodišča so organizirana le za delovnopravne in socialne spore, katerih pristojnost in organizacija sta prikazana v začetnih izvajanjih.

Sorodne povezave

<http://www.sodisce.si/>

<http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/preciscenaBesedilaZakonov>

<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs>

<http://www.pisrs.si/Pis.web/>

Zadnja posodobitev: 27/03/2018

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezne kontaktne točke pri Evropski pravosodni mreži, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah ter Evropska komisija ne prevzemata nobene odgovornosti v zvezi z informacijami in podatki v tem dokumentu. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.